

Hallituksen esitys hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp)

Talousvaliokunta 19.10.2016

Sote-hankintojen laatu ja vammaispalvelut

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Sote-palvelut

- Hankintalaki ei koske asiakkaan valinnanvapauteen perustuvia järjestelmiä (uusi sote-valinnanvapausjärjestelmä, henkilökohtainen budjetointi tai palvelusetelijärjestelmä)
- Kunnat voivat nyt itse valita, tuottavatko ne palvelut itse, palvelusetelimallilla vaiko ostavat ulkoa kilpailuttamalla
- Hankintadirektiivissä luetellaan tarkasti sote-palvelut, joihin kuuluvat *mm. vammaispalvelut, joita ei voi siten sulkea laista pois*
- Kynnysarvo 400 000 EUR (aiempi 100 000 e)
- Aiempaa yksinkertaisemmat menettelysäännöt:
 - Ilmoittamisvelvollisuus
 - Vapaa harkinta hankintamenettelyn valinnassa
 - Soveltuvuusvaatimusten sääntely + pakollisista poissulkemisperusteista on suljettava toimittaja kisan ulkopuolelle
 - Vertailuperusteet kuten EU-hankinnoissa (perusteltava pelkän hinnan käyttö)
 - Laatu huomioitu

Hankintojen laatu

Vaikka hankintalainsäädäntö on menettelylaki eikä sisältölaki, voidaan laatutekijöitä *edistää* myös hankintalainsäädännössä

- HE:ssä esitetään, että hankkijan tulee perustella päätöksensä käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa pelkkää halvinta hintaa; tarkoituksena ohjata laatutekijöiden tehokkaampaan huomioimiseen
- HE:ssä esitetään, että hankkijan on kiinnitettävä vahvemmin huomiota esteettömyyteen ja kaikkien käyttäjien tarpeet täyttävään suunnitteluun hankinnan kohdetta määriteltäessä
- Markkinakartoituksen säännöissä kiinnitetään enemmän huomiota myös asiakkaiden/käyttäjien kuulemiseen

Laadun huomioiminen lainsäädännössä

Muussa lainsäädännössä on lukuisia velvoittavia sisältönormeja, jotka vaikuttavat myös hankinnan sisältöön

- **Esim. Vanhuspalvelulaki (980/2012) ja Vammaispalvelulaki (380/1987) sekä Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) ja Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)**

Sosiaali- ja terveystalveluhankintojen laatuvaatimukset (108§)

Muistutetaan muusta velvoittavasta lainsäädännöstä:

Hankkijan on otettava huomioon muu lainsäädäntö (esimerkiksi vanhuspalvelulaki, vammaispaalvelulaki);

Palvelun käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen, siten kuin asiasta muualla lainsäädännössä säädetään;

Lisäksi huomioitava:

Hankintayksikön olisi pyrittävä ottamaan huomioon palvelujen laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin liittyvät, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvät tekijät

Sosiaali- ja terveystalveluhankintojen jatkuuus (108§)

Jatkuuus:

Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevissa sosiaali- ja terveystalveluissa hankintayksikön olisi pyrittävä määrittämään sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia asiakkaille. (Esim. toistaiseksi voimassa olevat sopimukset)

Huomioita esim. sopimuskauden pituus sekä muut keskeiset ehdot. Voidaan käyttää esim. toistaiseksi voimassa olevia tai muuten pitkiä (esim. 10 v) sopimuksia esimerkiksi muistisairaiden vanhusten, mielenterveyskuntoutujien tai vammaisten henkilöiden talveluissa taikka lastensuojeluun liittyvät talvelut

HUOM: edelleenkin mahdollista sijoittaa yksittäinen potilas tai asiakas henkilökohtaisista syistä tämän haluamaan paikkaan

Kuka voi valittaa hankintalain mukaan ja mistä

Valitusoikeus *hankintalain* nojalla: koskee vain tarjouskilpailuun osallistuvia tarjoajia

Ja vain lyhyen ajan *heti tarjouskilpailun jälkeen*.
Hankintalain nojalla ei voi mikään osapuoli valittaa sopimusaikana ilmenneestä sopimusrikkomuksesta

Markkinaoikeuden tehtävänä on arvioida, onko kilpailuttamismenettelyssä toimittu avoimesti ja onko ketään *tarjoajaa syrjitty*.

Markkinaoikeudella ei esim. mahdollisuutta arvioida, onko asiakkaan saama palvelu hänen tarpeisiinsa nähden määrällisesti tai laadultaan riittävää.

Eduskunnan oikeusasiamies

- SOTE-palvelujen sisältöä valvovat toimivaltaiset muut viranomaiset (palveluja ostava kunta, Valvira, AVI:t ja mm. kanteluviranomaisena esim.

Eduskunnan oikeusasiamies:

- (Dnro 3425/4/12): "Kunnan valvottava ostamiensa palvelujen järjestämistä ja niiden laatua". "...ostopalvelutilanteessa vaikeavammaisen henkilön yksilölliset näkemykset, hänen elämäntilanteensa ja vammasta tai sairaudesta johtuvat yksilölliset palvelun järjestämiseen vaikuttavat avun tarpeet *tulee myös ottaa huomioon* kunnan ja palveluntuottajan välistä sopimusta tehtäessä tai sitä toimeenpantaessa."

Voiko sote-laatuvaatimukset asettaa hankintalain keinoin pakolliseksi tai muutoin velvoittavammaksi?

Hankintalaki

- Ostaja saa päättää *mitä* se ostaa ja *millä kriteereillä* (esim sopimuksen pituus)
- Ostaja saa päättää *miten pisteyttää* asettamansa vaatimukset eli mitä seikkoja painottaa hankinnoissa (hintalaatu)
- Ostaja saa *arvottaa* eli mitata tarjoukset asettamiensa pisteytyskriteerien mukaan

Muu sote-lainsäädäntö

Ostajan on pakko huomioda muu SOTE-lainsäädäntö, (ostajalla kuitenkin liikkumavaraa esim. ”riittävä” hoitajamitoitus).

Käytännön ongelma: hankintalaki soveltuu noin 10 000 eri tuotteen ja palvelun hankintaa *menettelytapal*akina. Miten laatuvaatimuksen voisi saada tosiasiallisesti velvoittavaksi, kun siitä ei voi hankintalaissa yksilöidä eikä siitä voi valittaa markkinaoikeuteen?

⇒ Hankintalailla ei voi asettaa sote-lainsäädäntöä tiukempia sisältövelvoitteita.

Mutta: laissa voidaan kiinnittää huomiota laatuun, jolloin *ostajalla on velvollisuus selvittää asia ja perustella päätöksensä*.

Näiden päätösten perusteella asia voidaan ottaa esille myös sote-valvonnassa, jos velvoittavaa lainsäädäntöä on rikottu

”Hankintalaki on kuin auto, jota kuljettaa ostaja ja lautakunta istuu takapenkillä”

Nyt jo mahdollisia malleja: asumispalvelu/puitejärjestely

Tarjous A	hintaa 10 e	laatu minimi + <i>lisälaatu N</i>	97 p.
Tarjous B	hintaa 11 e	vain minimilaatu	93 p.
Tarjous C	hintaa 12 e	laatu minimi + <i>lisälaatu M</i>	100 p.
Tarjous D	hintaa 14 e	laatu minimi + <i>lisälaatu P</i>	98 p.
Tarjous E	hintaa 16 e	laatu minimi + <i>lisälaatu M ja N</i>	85 p.
Tarjous F	hintaa 13 e	vain minimilaatu	87 p.

Asiakasvalintaan perustuva malli, 4 vaihtoehtoa (A, B, C, D):

- E suljetaan pois liian kalliina, F siksi, että huono hinta/laatusuhde.
- Jos asiakas valitsee D:n, valinta on maksajalle kalliimpi, mutta yritys ja *lisälaatu P* asiakkaan mieltymyksen mukainen

Etusijajärjestysmalli, ”parhaasta alkaen”:

- Ostetaan ja täytetään asiakaspaikat seuraavassa järjestyksessä kunnes paikat täyttyvät: Tuottaja C (15 paikkaa), Tuottaja D (20 paikkaa) ja Tuottaja A (100 paikkaa), muilta ei osteta, koska paikkatarve täyttyy kolmella.
- Mallissa varmuus asiakkaista suurempi => hinnat alemmat